Socialdemokratisk agitationsskrift pris 5 öre.

Hvad vilja socialdemokraterna?

Af A. R.

Jönköping 1904, Tryckeriiören. Småland.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har hämtats från Kungliga Biblioteket. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i februari 2014 av Bert H.

Socialdemokratisk agitationsskrift pris 5 öre.

Hvad vilja socialdemokraterna?

Af **A. R.**

En granskning af samhällets fysionomi sätter oss i stånd att uppfatta och förstå hvad socialdemokraterna vilja. Låt oss vid denna granskning hålla oss till vårt »eget kära fädernesland» till Sverige.

Här som öfverallt der ett folk bygger och bor måste det *arbetas* för tillvaron. Jorden måste plöjas, sås och skördas. Grufvans schakt måste borras och sprängas. Skogens alster uttagas. Hafvets, sjöarnes och strömmarnes rikedomar måste uppdragas.

Dessa alster måste vidare förädlas genom industri och handtverk, spridas genom handel och samfärdsel. Dag ut och dag in, år ut och år in arbetas det på nationens stora arbetsfält. Ständigt förnyas hvad behofven ständigt fordra och ständigt förbruka.

Gå vi öfver från sjelfva arbetsfältet för att granska det ekonomiska välstånd som borde bli en följd af detta rastlösa arbete, så finna vi huru betydliga massor af arbetets produkter vandra öfver från de arbetande, i främmande, fräcka händer som sträckas ut för att *dela* hvad mödans söner och döttrar frambringat.

Af välstånd ser man icke många spår hos de arbetande millionerna. Fattigdom eller knapp ekonomi i de flesta fall blir de arbetandes lott; drägligt för få, välmåga för ännu färre.

Välmåga ser man nog. Öfverflöd också, men icke der det *borde* ses.

Jämför blott! De vackraste platserna, holmarne, vikarne på flera mils omkrets kring de större städerna äro upptagna af vackra sommarställen med villor och dyrbara trädgårdsanläggningar etc., der nöjet, hvilan, lifvets

glädje under sol och sommardagar ha sin hemvist. Man hvilar ut och stärker sig här. Till hvad? För att bättre kunna gripa om verktyget? För att stärka lungor som skadats i fabrikerna och verkstädernas eller grändernas osunda luft? Ack nej! För att dåsa bort tiden, för att få omvexling i nöjena. För att med stark kropp och friska nerver kunna kasta sig öfver vinterns baler och kulinariska gästabud. Då höststormarne börja svepa öfver land och sjö utrymmas villorna ochbommas igen till nästa år. Men i de stora, öfverflödigt stora våningarne, vid städernas förnämsta gator och i deras finaste kvarter, blir det åter lif. Det bonas, göres varmt, mjukt, skönt. Att tusen och åter tusen arbetareslafvar under sommaren varit nära att stekas i vindskupor eller förkväfvas i öfverbefolkade trånga lägenheter, medan den fina våningen stod tom, väcker ingen misstämning. Att massor af torpare, statare och lägenhetsinnehafvare bo i fallfärdiga ruckel, medan tusentals villor stå tomma, bekymrar icke den klass som *delar* mödans lön så, att mödan får minsta delen.

Ute i landets bördigaste provinser resa sig ståtliga herresäten, omgifna af trädgårdar och parker, och der bakom statarkaserner. Rundt om ses bördiga fält och längst i utkanterna mellan stenbackar och skogsmarker skymtar torparens stuga. I kasärnerna och torpstugorna bo de som plöja, så och skörda fälten och — ändå äro de fattige. I det stora vackra huset uppe på den vackra kullen bor den som stoppar nyckeln i fickan, då skörden är inbergad, och som sedan *delar* skörden så att fältens slafvar få minsta möjliga *del*, emedan han sjelf tar lika stor *del* som alla slafvarne tillsammans.

***

De stora arbetaremassorna måste nu åse, utan att kunna hindra det, huru frukterna af deras arbeta *delas*.

Dessa få en lön som endast motsvarar en *del* af hvad den borde vara. Resten af arbetets afkastning går öfver i andra händer. Ofta göra dessa andra händer ingenting alls vid det företag hvars »vinst» de *dela*. Se t. ex. hur kupongklipparne komma från östan och vestan och fordra »ut*delning*» då arbetsåret är slut! Annars dela de »vinsten» så att deras eget arbete, om de nu utföra något, blir oskäligt högt »betaldt».

Så är det på alla områden. De ädlaste, bästa och finaste produkterna från naturens stora skattkammare komma icke dem till godo som frambragt dem. Öfverklassen förbrukar de bästa lifsmedel, de finaste klädesvaror, de finaste och bästa behofs- och lyxvaror af alla slag, alltsammans i riklig mängd.

Underklassen, den kroppsarbetande klassen, får öfver hufvud taget nöja sig med de sämsta lifsförnödenheterna, knappt tillmätta, otillräckliga och dåliga.

Det allmänna intrycket af arbetsprocessen ocharbetsprodukternas fördelning sådan den är, blir den, att den lön som gifves arbetet icke på långt, långt när motsvarar arbetets afkastning.

***

Ett annat, i det bestående samhällsskicket skarpt framträdande missförhållande är osäkerheten i det ekonomiska lifvet med ty åtföljande rubbningar, ruin och elände.

Den planlösa, oordnade tillverkningen, som ibland är feberaktig, ibland stoppas på grund af att alla vilja sälja men få ha råd att köpa, är skulden till denna osäkerhet. En känsla af oro vid tanken på morgondagen trycker på sinnena. Här stoppas ett företag, där ett annat och — hvilket blir det härnäst? Ruinerade arbetsgifvare och arbetslösa arbetare beteckna tillståndet.

Den beprisade fria konkurrensen visar förderfliga verkningar. Näringsidkarne gnaga och pressa hvarandra. Storkapitalet reder sig någorlunda. För de små näringsidkarne blir det allt mera trångbodt. Pressade af konkurrensen och storindustriens billigare masstillverkning få de allt svårare att reda sig. I saknad af kapital kunna de ej följa med strömmen. Arbetaren vet icke i dag om han blir arbetslös i morgon.

Man knorrar allmänt öfver dåliga tider utan att finna något botemedel.

Man försöker sig med tullar, som förvärra tillståndet. Under frihandelstiden var det ungefär likadant. Man står rådlös.

***

Ännu ett skarpt framträdande missförhållande är det att landets styrelse, lagstiftning och lagskipning helt och hållet ligger i händerna på öfverklassen.

Öfverklassen regerar som om hvar dag vore den sista. Styrelsen »äskar», lagstiftarne »gå till mötes»; millioner och åter millioner, som plockats och dagligen plockas ur folkets fickor, rulla ur statskassan i en lätt och lustig dans. Allt ifrån lifsmedlen till skjortan och skosulan blir folket brandskattadt för att skaffa pengar, pengar, till statslyxen och försvaret af — öfverklassens intressen och skinn, ifall folket skulle börja morra.

Det lagstiftas om skatter och pålagor, gärdesgårdar och diken, om sedlighet och gudsfruktan, om »hin och hans farmor». Men då någon folkets lifsfråga händelsevis kommer på tal äro herrar lagstiftare icke lika raska som då det gäller egna fördelar eller angelägenheter.Socialdemokraterna se sålunda i det nuvarande samhället tre stora hufvudfel:

1) att en betydlig del af arbetets frukter går öfver till den herskande och egendomsbesittande klassen i stället för att tillfalla dem som arbeta;

2) att ständig osäkerhet råder i det ekonomiska lifvet med deraf följande oro och fruktan för förluster, knapp ekonomi, hungerlöner, arbetslöshet, svält och undergång;

3) att styrelse, lagstiftning och lagskipning ligga helt och hållet i händerna just på den klass som måste försvinna som klass, om ofvannämnda missförhållanden upphäfdes, och som icke har ett bättre samhällstillstånd att bjuda på än det nuvarande, der ordspråket »hand i hår och knif i strupe» samvetsgrant tillämpas på alla områden.

***

Socialdemokraterna anse att hufvudorsaken till alla samhälleliga missförhållanden ligger deri, att allt hvad menniskan behöfver använda för att kunna arbeta, föda sig, lefva, tillhör enskilda personer.

Jorden, skogarne, grufvorna, vattnet, naturens gåfvor till menniskoslägtet tillhör den egendomsbesittande klassen. Verkstäder, fabriker, maskiner, samfärdselmedel, varulager o. s. v. tillhör också enskilda personer. Underklassen, arbetsklassen, står med två tomma händer och har icke hemortsrätt på jorden, så vidt dess söner och döttrar icke vilja sälja sin arbetskraft till de egendomsbesittande.

Socialdemokraterna vilja upphäfva den privata eganderätten till jord, grufvor, skogar, sjöar, fabriker, verkstäder, samfärdselmedel o. s. v.

Socialdemokraterna anse, att all sådan egendom som icke är afsedd till förbrukning (såsom kläder, husgeråd o. d.) bör vara samhällets, d. v. s. allas gemensamma egendom.

Genom att göra eganderätten gemensam, öppnas också en möjlighet att reglera oordningen och osäkerheten inom tillverkningen och på arbetsmarknaden.

Så länge tillverkningen och varuspridningen ligger på enskilda, sins emellan fullkomligt isolerade händer kan detta icke låta sig göra.

Det blir då en vild rasande kamp. Alla vilja armbåga sig fram. Ingen vet hur mycket den andre tillverkat eller ämnar tillverka. Ingen vet hur mycket varor som behöfvas. Genom statens öfvertagande af de olika avbetsgrenarneblir det endast *ett* intresse som kommer att göra sig gällande, nemligen det *allmänna* intresset att få hvarken mer eller mindre varor frambringade än behofvet kräfver.

Och att finna huru stort behofvet är, blir under sådana förhållanden mycket lätt genom en väl ordnad statistik.

Arbetets frukter åt dem som arbeta är socialdemokratiens kärna. Men arbetets frukter komma icke att tillfalla dem som arbeta, så länge *naturens* stora magasin och all af *arbetet* under årets lopp frambringad egendom tillhör enskilda. Socialdemokraterna vilja hellre se allmän välmåga, än umbäranden på ett håll och öfverflöd på ett annat, De vilja ordna samhället så, att *arbetet* och endast arbetet gifver rätt att tillhöra samhället. De vilja ställa

det så att det finnes kött i hvarje gryta och mynt i hvarje pung. Det räcker godt till åt alla att föra ett sorgfritt lif om man blott slår dem på fingrarne som vilja *dela*. Ligger det väl någon rimlighet i att enskilda personer tillåtas draga fördel af hvad naturen gifvit oss, eller af hvad de trälande millionerna under årens lopp skapat genom sitt arbete? Bör icke sådant återbördas åt samhället d. v. s, åt alla?

Skulle det icke räcka godt till åt alla att lefva bättre än flertalet nu får göra, om samhället och samhällshushållningen ordnades litet bättre? Jo förvisso.

Vi ha en stadsbudget på 125 millioner kronor, som *kunde* vara betydligt mindre, om statslyx, militarism och prestadöme hölles på mattan. Vi ha en öfverklass som förstår sig på att låta våra tillgångar valsa.

Hvad som behöfs för att sprida allmän välmåga är *slopande af öfverklassens alla privilegier och dermed öfverklassen sjelf*, ordnandet af samhällsarbetet, att skipa full rättvisa på alla områden.

Socialdemokraternas lösen är populärt sagdt: jorden åt dem som plöja, så och skörda den, fabriker och verkstäder åt dem som arbeta deri, alla arbetsmedel åt dem som arbeta, all arbetets afkastning åt dem som utföra samhällsnyttigt arbete, det må nu vara kropps- eller intellektuelt arbete. Med andra ord uttryckt blir detta: staten bör öfvertaga eganderätt och tillverkning, ordnandet af det samhälleliga arbetet, lemna full garanti för *att alla ega tillgång till arbete, att alla få hvad de göra rätt för och att ingen får hvad han inte gör rätt för*. Småbönder och de små näringsidkarna må icke förskräckas! Folk som lefva endastaf sitt arbete och göra rätt för sig i samhället, har ingenting att frukta af ett parti, som fordrar att arbetets frukter skola tillfalla dem som arbeta.

***

Som ett första steg till stäfjandet af öfverklassens maktmissbruk och offentliga och privata plundring fordra socialdemokraterna *allmän rösträtt, första kammarens upphäfvande ock införande af ett demokratiskt samhällsskick.*

För att motverka arbetslösheten och lätta arbetsbördan fordra de *åtta timmars arbetsdag*.

För att motverka faran för olycksfall i arbetet och sjukdom genom vistelse i osunda arbetslokaler fordra socialdemokraterna en grundlig *skyddslagstiftning*.

För att åt underklassen gifva full rörelsefrihet i kampen för sin rätt fordra socialdemokraterna fullständig *yttrande-, tryck-, förenings- och församlingsfrihet.*

För att skydda arbetsklassen mot följderna af olyckor och mot en glädjelös ålderdom fordra socialdemokraterna, att staten lemnar *olycksfalls- och ålderdomsförsäkring.*

Bland reformer i undervisningsväsendet fordra socialdemokraterna, att *folkskolan göres till en för alla gemensam bottenskola.*

Som en rättvisare skattefördelning fordra socialdemokraterna afskaffandet af alla tull- och förbrukningsskatter och dessas ersättande med **en enda, direkt, efter förmögenheten stigande och fallande inkomst- och arfskatt.**

Dessa reformer äro de viktigaste socialdemokraterna fordra genomförda redan i det nuvarande samhället. Dessa reformkraf hafva derför blifvit kallade »socialdemokraternas nutidsprogram».

Blifva dessa reformer genomförda — och det kunna de snart blifva, om underklassen vill det — så är vägen öppen att öfvergå till angrepp på *orättvisornas hufvudsäte*; den enskilda eganderätten till jorden och produktionsmedlen.

De frisinnade borgerliga partierna ha sina reformfordringar, de också. Liberaler och liberaldemokrater gå med på och fordra allmän rösträtt, normalarbetsdag, skyddslagstiftning, olycksfalls- och ålderdomsförsäkring, yttrande-, tryck-, förenings- och församlingsfrihet, tullarnes upphäfvande och andra skattereformer m. fl. fordringar, som finnas upptagna på socialdemokraternas nutidsprogram.*Men längre vilja de icke gå*. Ja knappt ens dit. Många

liberaler, isynnerhet i landsorten, vilja icke gå längre än till 500-kr.-streck, och vilja icke ens höra talas om åttatimmars arbetsdag etc.

Sjelfva *grundorsaken* till klass-skilnaden och arbetets utplundring vilja de icke röra vid.

Allt tal om upphäfvande af den enskilda eganderätten till jord, grufvor, skogar, samfärdselmedel, fabriker, maskiner m. m. är för dem en styggelse. Liberaldemokraterna finna det alldeles i sin ordning att enskilda personer ega och bestämma öfver hvad som enligt sin natur *borde* vara allas gemensamma egendom. Om de endast förneka, eller om de icke inse, att ett samhälle som är *deladt* i en *egendomsbesittande* och en *egendomslös* klass med nödvändighet måste föda af sig förtryck, missförhållanden och arbetets utplundring, kommer på ett ut. Det faktum står i alla fall kvar att de samhällsreformer, de borgerligt frisinnade partierna vilja vara med om, väl kunna förbättra arbetsklassens ställning, men ingalunda på långt, långt när medföra *full* rättvisa.

* *

*

Om konservativ-reaktionärernas reform- och arbetarvänlighet är onödigt att tala. Den är redan uppskattad efter förtjenst.

***

Man skall fråga: Med hvad rätt kunna socialdemokraterna fordra att eganderätten till jorden och produktionsmedlen upphäfves?

På den frågan kunna de svara med att fråga tillbaka: med hvad rätt eges jord och produktionsmedel af enskilda? Finnes det någon som vågar träda fram och säga, att jorden, naturen, icke är mensklighetens naturliga egendom? Finnes det någon som kan stiga fram och säga, att en jernväg, en ångbåt, en fabrik, ett stort hus, ett större handelslager o. s. v. äro produkter af dess egares arbete?

Nej! Jorden, naturen, fans före menskligheten, arbetet har odlat och förbättrat.

Nutidens rikedomar äro resultatet af arbetets tusenåriga slit och släp.

Våld, slafveri och utplundring ha dragit de stora rikedomarne öfver till dess innehafvare. En enkel gärd af rättvisa skall återföra dem till deras rättmätige egare, till samhället, *till alla*.Man må icke säga att detta är outförbart.

Kan ett företag egas och »drifvas» af bolag eller enskilde personer, som bo på andra orter och som mången gång ej ens sett sin »egendom», så kan också samhället ega och drifva sådana företag. Samhället eger och drifver för öfrigt *redan nu* post- och telegrafverk, jernvägar, maskinverkstäder o. s. v. Hvarför skulle detsamma ej gå för sig äfven några år härefter? Skulle månne fältens växtkraft eller ångan och elektriciteten vägra att göra tjenst under ett socialdemokratiskt samhällsskick? Ingalunda.

Skulle tvånget bli för stort, friheten bli förkväfd och lusten till arbete upphöra?

Tänk efter hur pass mycket frihet det nuvarande samhället gifver, och huru pass uppmuntrande det kan kännas att arbeta åt andra, utan medbestämmanderätt, under slafvisk lydnad, prisgifven åt andras godtycke, för en lön som i de flesta fall är för liten att lefva af, men icke alltid för stor att svälta ihjel på! — allt under det lyx och slöseri utvecklas på samhällets höjder!

Det behöfs inte mer för att komma på det klara med frågan, om friheten och arbetslusten skola vinna eller förlora på ett socialdemkratiskt samhällsskick.

***

Inom ramen af denna lilla skrift kan socialdemokratien icke utvecklas. *Vill ni lära känna socialdemokratien så köp och läs dess tidningar och skrifter!*

Socialdemokratiska arbetarepartiet eger och utgifver i Sverge 4 tidningar, nämligen Social-Demokraten i Stockholm, Arbetet i Malmö, Ny Tid i Göteborg och Folkbladet från Stockholm. De tre förstnämda äro mera organ för sina orter, men Folkbladet är afsedt för hela den mellanliggande landsorten, bland hvilkens innebyggare det vill sprida ideerna om sammanslutning och arbeta för tillvaratagande af arbetarnes särskilda intr.ssenFolkbladets pris är satt så lågt, att hvarje arbetare bör kunna prenumerera å detsamma. . Skrifvelser och meddelanden för Folkbladet adresseras till Folkets Hus, Stockholm. Prenumeration å alla postkontor. Kommissionärer antagas vid alla större platser.

Döm icke ett parti förrän ni lärt känna det!

Jönköping 1904, Tryckeri fören. Småland.